

ROSZCZENIA O NAPRAWIENIE SZKODY WYRZĄDZONEJ PRZEZ NARUSZENIE PRAWA KONKURENCJI

Komentarz

redakcja naukowa

Anna Piszcz, Aleksander Stawicki, Dominik Wolski

Maciej Bernatt, Maciej Gac, Agata Jurkowska-Gomułka
Małgorzata Modzelewska de Raad, Monika Namysłowska
Piotr Paśnik, Anna Piszcz, Paweł Podrecki
Aleksander Stawicki, Bartosz Turno, Dominik Wolski

KOMENTARZE PRAKTYCZNE



Wolters Kluwer

ROSZCZENIA O NAPRAWIENIE SZKODY WYRZĄDZONEJ PRZEZ NARUSZENIE PRAWA KONKURENCJI

Komentarz

redakcja naukowa

Anna Piszcz, Aleksander Stawicki, Dominik Wolski

Maciej Bernatt, Maciej Gac, Agata Jurkowska-Gomułka
Małgorzata Modzelewska de Raad, Monika Namysłowska
Piotr Paśnik, Anna Piszcz, Paweł Podrecki
Aleksander Stawicki, Bartosz Turno, Dominik Wolski

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 czerwca 2018 r.

Recenzent

Prof. dr hab. Tadeusz Skoczny

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne

Joanna Ośka

Łamanie

Andytex

Poszczególne komentarze napisali:

Maciej Bernatt: art. 2 pkt 2; art. 23, art. 35 pkt 1

Maciej Gac: art. 22, 24–28

Agata Jurkowska-Gomułka: art. 2 pkt 6–9; art. 18, 29, 30

Małgorzata Modzelewska de Raad: art. 6

Małgorzata Modzelewska de Raad, Piotr Paśnik: art. 32

Monika Namysłowska: art. 14–16, 37

Piotr Paśnik: art. 17, 19–21

Anna Piszcz: art. 1, art. 2 pkt 15, 16; art. 8, 11, 34, art. 35 pkt 2, art. 39

Paweł Podrecki: art. 2 pkt 10, 17; art. 5

Aleksander Stawicki: art. 2 pkt 1, 3–5, 12

Bartosz Turno: art. 2 pkt 11, 13, 14; art. 4, 31, 36, 40

Dominik Wolski: art. 3, 7, 9, 10, 12, 13, 33, 38

© Copyright by

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2018

ISBN 978-83-8124-739-9

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	23
Wprowadzenie	27
Ustawa z dnia 21 kwietnia 2017 r. o roszczeniach o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji	33
Rozdział 1. Przepisy ogólne	35
Artykuł 1 [Przedmiot ustawy]	35
1. Naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji w prawie UE	35
1.1. Stan przed projektem dyrektywy odszkodowawczej ..	35
1.2. Dyrektywa odszkodowawcza	38
1.3. Implementacja dyrektywy odszkodowawczej	41
2. Zakres spraw regulowanych ustawą o roszczeniach o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji	42
2.1. Zasady odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez naruszenie prawa konkurencji	42
2.1.1. Prawo konkurencji	42
2.1.2. Naruszenie prawa konkurencji	44
2.1.3. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez naruszenie prawa konkurencji oraz podmiot odpowiedzialny	46
2.1.4. Przestanki odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez naruszenie prawa konkurencji ..	49

2.1.5. Solidarna odpowiedzialność	52
2.1.6. Przedawnienie roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji	53
2.2. Zasady dochodzenia roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji w postępowaniu cywilnym	53
2.2.1. Podmioty w postępowaniu o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji	53
2.2.2. Postępowanie o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji	54
3. Sprawy nieuregulowane ustawą	57
3.1. Inne rodzaje odpowiedzialności i roszczeń	57
3.1.1. Uwagi wprowadzające	57
3.1.2. Roszczenie o zaniechanie	58
3.1.3. Odszkodowawcza odpowiedzialność kontraktowa	58
3.1.4. Sankcja nieważności i roszczenia z bezpodstawnego wzbogacenia	61
3.2. Zasady dochodzenia roszczeń w postępowaniu grupowym	62
Artykuł 2 [Definicje ustawowe]	70
1. Naruszenie prawa konkurencji	72
1.1. Relacja między pojęciami „naruszenie prawa konkurencji” oraz „praktyka ograniczająca konkurencję”	72
1.2. Rodzaje „naruszeń konkurencji”	73
1.2.1. Porozumienia ograniczające konkurencję	74
1.2.2. Nadużycie pozycji dominującej	76
1.3. Relacja między polskim i unijnym prawem konkurencji	77
2. Przedsiębiorca	79
2.1. Uwagi wprowadzające	79
2.2. Definicja w art. 4 pkt 1 u.o.k.k.	80
2.3. Przedsiębiorca w rozumieniu przepisów Prawa przedsiębiorców	81
2.4. Podmiot działający w sferze użyteczności publicznej	82
2.5. Osoba fizyczna	83
2.6. Związek przedsiębiorców	84
3. Kartel	85

3.1. Uwaga wprowadzająca	85
3.2. Dotychczasowy sposób rozumienia kartelu w orzecznictwie i piśmiennictwie	86
3.3. Definicja kartelu zawarta w ustawie	87
3.3.1. Kartel jako porozumienie horyzontalne	87
3.3.2. Otwarty katalog naruszeń kartelowych	89
3.3.3. Kwestia sekretności naruszenia	90
4. Sprawca naruszenia	92
5. Organ ochrony konkurencji	92
6. Program łagodzenia kar	93
6.1. Uwagi wstępne	93
6.2. Kontekst systemowy	94
6.3. Naruszenie zakazu z art. 101 TFUE lub z art. 6 u.o.k.k.	96
6.4. Uczestnik tajnego kartelu	97
6.5. Współpraca z organem ochrony konkurencji	98
6.6. Organ ochrony konkurencji	99
6.7. Zwolnienie z kary pieniężnej lub jej obniżenie	100
6.8. Decyzja o zwolnieniu z kary pieniężnej lub jej obniżeniu lub zaprzestanie prowadzenia postępowania	100
7. Oświadczenie w ramach programu łagodzenia kar	101
7.1. Uwagi wstępne	101
7.2. Kontekst systemowy	102
7.3. Oświadczenie	102
7.4. Dowody lub informacje	103
7.5. Przedsiębiorca lub osoba fizyczna niebędąca przedsiębiorcą	104
7.6. Przedstawienie dowodów lub informacji	105
7.7. Wyłączenie wcześniej istniejących informacji	107
8. Wcześniej istniejące informacje	108
8.1. Uwagi wstępne	108
8.2. Kontekst systemowy	108
8.3. Dowody lub informacje	108
8.4. Dowody lub informacje istniejące niezależnie od postępowania przed organem ochrony konkurencji	109
9. Propozycja ugodowa	110
9.1. Uwagi wstępne	110

9.2. Kontekst systemowy	111
9.3. Oświadczenie przedsiębiorcy	111
9.4. Treść oświadczenia przedsiębiorcy	114
9.4.1. Treść oświadczenia a art. 10a rozporządzenia 773/2004	114
9.4.2. Treść oświadczenia a art. 89a u.o.k.k.	114
9.5. Cel oświadczenia	116
9.6. Sposób złożenia oświadczenia	117
10. Podmiot zwolniony z kary	118
11. Nadmierne obciążenie	121
11.1. Szkodliwość naruszeń prawa konkurencji	121
11.2. Analiza <i>counterfactual</i> jako podstawa dla określenia nadmiernego obciążenia	123
11.3. Metody i techniki pomocne w określaniu <i>counterfactual</i> i szacowaniu nadmiernego obciążenia	129
11.4. <i>Umbrella effect</i> a nadmierne obciążenie	132
11.5. Empiryczne badania nad nadmiernym obciążeniem powodowanym przez kartele	133
12. Ugoda	135
13. Nabywca bezpośredni	137
14. Nabywca pośredni	139
15. Dostawca bezpośredni	141
16. Dostawca pośredni	145
17. Mały lub średni przedsiębiorca	148
Rozdział 2. Zasady odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez naruszenie prawa konkurencji	152
Artykuł 3 [Odpowiedzialność na zasadzie winy]	152
1. Uwagi wstępne	152
2. Uwagi szczegółowe	153
2.1. Zobowiązany do naprawienia szkody	153
2.2. Uprawiony do żądania naprawienia szkody	154
2.3. Przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej	156
2.3.1. Zawinione naruszenie prawa konkurencji	156
2.3.2. Szkada	160
2.3.3. Nieważność czynności prawnej a art. 3 u.r.n.s.	165
2.3.4. Związek przyczynowy	166

Artykuł 4 [Domniemanie przerzucenia nadmiernego obciążenia na nabywcę pośredniego]	167
Artykuł 5 [Odpowiedzialność solidarna małego lub średniego przedsiębiorcy albo podmiotu zwolnionego z kary]	174
1. Uwagi wprowadzające	175
1.1. Zakres regulacji	175
1.2. Zasada odpowiedzialności solidarnej	176
1.3. Odpowiedzialność <i>sui generis</i>	176
1.4. Skuteczność i równoważność	177
2. Zasada odpowiedzialności solidarnej	177
2.1. Kodeksowe przepisy o odpowiedzialności solidarnej	177
2.2. Zakres odpowiedzialności	178
2.3. Podstawy odpowiedzialności	179
2.4. Przypisanie odpowiedzialności	179
2.5. Przestanki odpowiedzialności	180
2.6. Postacie niedozwolonych działań	180
2.7. Szkoda	181
2.8. Związek przyczynowy	181
2.9. Wielość przyczyn szkody	182
2.10. Bezwzględny charakter solidarności	182
3. Zasada pełnego odszkodowania i roszczenia regresowe	183
3.1. Zasada pełnego odszkodowania	183
3.2. Stosunki zewnętrzne i wewnętrzne dłużników solidarnych	184
3.3. Regres	184
3.4. Charakterystyka regresu	185
3.5. Ograniczenie odpowiedzialności	186
3.6. Wyłączenia odpowiedzialności w prawie konkurencji	186
4. Ograniczenia odpowiedzialności odszkodowawczej małych lub średnich przedsiębiorstw (MŚP)	187
4.1. Podmiotowe ograniczenia odpowiedzialności MŚP w stosunku do własnych nabywców bezpośrednich i pośrednich	187
4.1.1. Zasady odpowiedzialności solidarnej MŚP	187
4.1.2. Ograniczenia podmiotowe	187
4.1.3. Pojęcie MŚP	188
4.1.4. Pojęcie nabywcy bezpośredniego i pośredniego	188

4.1.5. Zakres ograniczenia odpowiedzialności	189
4.1.6. Uzasadnienie ograniczenia odpowiedzialności MŚP	189
4.2. Przesłanki przedmiotowe ograniczenia odpowiedzialności MŚP (bagatelność udziału w rynku, zagrożenie efektywności ekonomicznej i utraty wartości przedsiębiorstwa)	190
4.2.1. Przesłanki ekonomiczne	190
4.2.2. Przesłanka udziału w rynku	191
4.2.3. Ciężar dowodu	191
4.2.4. Przesłanka zagrożenia efektywności ekonomicznej	192
4.2.5. Sposób implementacji i <i>forum shopping</i>	192
4.2.6. Orzecznictwo TSUE	193
4.3. Wyłączenia ograniczenia odpowiedzialności MŚP (sprawstwo kierownicze, nakłanianie do naruszenia, uprzednie uznanie za sprawcę naruszenia prawa konkurencji)	193
4.3.1. Wyłączenie ograniczenia odpowiedzialności	193
4.3.2. Sprawstwo kierownicze	194
4.3.3. Szczególna ocena sprawstwa kierowniczego	194
4.4. Zasada pełnego odszkodowania i ograniczenie odpowiedzialności MŚP	195
4.4.1. Ograniczenie odpowiedzialności MŚP	195
4.4.2. Względna odpowiedzialność za szkodę	195
4.4.3. Skutki ograniczenia odpowiedzialności MŚP	196
5. Szczególne zasady odpowiedzialności solidarnej dla podmiotów zwolnionych z kary	197
5.1. Zakres solidarnej odpowiedzialności osoby zwolnionej z kary wobec nabywców lub dostawców bezpośrednich lub pośrednich	197
5.1.1. Ograniczenie odpowiedzialności podmiotu zwolnionego z kary	197
5.1.2. Zakres ograniczenia	198
5.1.3. Uzasadnienia ograniczenia	198
5.2. Ograniczenie odpowiedzialności solidarnej osoby zwolnionej z kary wobec innych poszkodowanych (zasada subsydiarności)	199
5.2.1. Odpowiedzialność subsydiarna	199

5.2.2. Względna odpowiedzialność podmiotów zwolnionych z kary	199
5.2.3. Stosunki wewnętrzne i zewnętrzne	200
5.2.4. Implementacja dyrektywy odszkodowawczej	200
5.2.5. Odpowiedzialność <i>sui generis</i>	201
5.2.6. Uzasadnienie ograniczenia odpowiedzialności – podsumowanie	201
Artykuł 6 [Uгода z jednym ze sprawców naruszenia a żądanie naprawienia szkody od pozostałych sprawców naruszenia]	202
1. Zasada	203
2. Solidarna odpowiedzialność podmiotów dopuszczających się praktyki ograniczającej konkurencję	204
3. Pomniejszenie wartości odszkodowania w wyniku zawarcia ugody: przesłanki	205
3.1. Zawarcie ugody	205
3.2. Zasada redukcji odszkodowania w związku z ugodą zawartą z jednym ze współsprawców	206
3.3. Wartość redukcji	207
3.4. Wina jako przesłanka ustalenia „udziału względnego” współsprawcy	208
3.5. Stopień przyczynienia jako przesłanka ustalenia „udziału względnego” współsprawcy	209
3.6. Inne (specyficzne) czynniki, które mogą mieć wpływ na wartość „udziału względnego” współsprawcy	209
4. Modyfikacja zasady i odstępstwo od modyfikacji	210
4.1. Konstrukcja normy	210
4.2. Przesłanki dochodzenia odszkodowania od współsprawcy, który zawarł ugodę	210
4.2.1. „Niemożność” zaspokojenia	210
4.2.2. Brak zrzeczenia w ugodzie	211
5. Uwagi do rozliczeń regresowych pomiędzy współsprawcami	213
Artykuł 7 [Domniemanie wyrządzenia szkody naruszeniem prawa konkurencji]	214
1. Uwagi wstępne	214
2. Uwagi szczegółowe	217
2.1. Naruszenie prawa konkurencji a szkoda	217
2.2. Charakter prawny domniemania z art. 7 u.r.n.s.	218

Artykuł 8 [Odsetki ustawowe należne poszkodowanemu] . . .	223
1. Dyrektywa odszkodowawcza	223
1.1. Odsetki a pełne odszkodowanie	223
1.2. Okres uwzględniany przy obliczaniu odsetek	224
2. Rozwiązanie krajowe	224
2.1. Zasada	224
2.2. Wyjątek	226
2.3. Implementacja przepisów dyrektywy odszkodowawczej	227
2.4. Odsetki w przypadku odszkodowania według cen z daty innej niż data ustalenia odszkodowania	228
Artykuł 9 [Przedawnienie]	228
1. Uwagi wstępne	229
2. Uwagi szczegółowe	235
2.1. Termin przedawnienia	235
2.2. Bieg terminu przedawnienia	236
2.2.1. Początek biegu terminu przedawnienia	236
2.2.2. Przedawnienie roszczenia o zapłatę odsetek	242
2.2.3. Zawieszenie i przerwanie biegu terminu przedawnienia	244
Artykuł 10 [Stosowanie przepisów k.c. o czynach niedozwolonych]	253
1. Uwagi ogólne	254
2. Uwagi szczegółowe	255
Rozdział 3. Zasady dochodzenia roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji w postępowaniu cywilnym	258
Artykuł 11 [Właściwość rzeczowa sądów okręgowych]	258
1. Dyrektywa odszkodowawcza	258
1.1. Stosunek dyrektywy do kwestii właściwości sądu krajowego	258
1.2. Pojęcie sądu krajowego	259
2. Wybór modelu właściwości sądu przez ustawodawcę	259
2.1. Uzasadnienie wyboru modelu właściwości sądu	259
2.2. Inne potencjalne rozwiązania	260
3. Właściwość rzeczowa sądów począwszy od 27.06.2017 r.	265
3.1. Określenie i zakres właściwości rzeczowej	265
3.2. Sprawy gospodarcze	267

3.3. Właściwość rzeczowa sądów w przypadku postępowania grupowego	269
4. Właściwość rzeczowa sądów przed 27.06.2017 r.	270
4.1. Sądy rejonowe	270
4.2. Sądy okręgowe	270
5. Właściwość miejscowa sądów	272
5.1. Określenie właściwości miejscowej w prawie polskim	272
5.2. Określenie właściwości miejscowej w przypadku naruszeń o charakterze transgranicznym	273
6. Sąd polubowny (arbitrażowy)	273
6.1. Właściwość sądu polubownego	273
6.2. Sąd polubowny a sąd powszechny	274
Artykuł 12 [Właściwość przemiana]	274
1. Uwagi ogólne	275
2. Uwagi szczegółowe	276
2.1. Właściwość sądu według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego	276
2.2. Właściwość przemiana z art. 12 u.r.n.s.	280
2.3. Jurysdykcja w sprawach o charakterze transgranicznym	283
Artykuł 13 [Przekazanie spraw sądowi w celu łącznego ich rozpoznania]	286
1. Uwagi ogólne	286
2. Uwagi szczegółowe	288
2.1. Mechanizm działania art. 13 u.r.n.s.	288
2.2. Przesłanki żądania przekazania sprawy	290
2.3. Cel przekazania sprawy	292
2.4. Zaskarżenie przekazania sprawy	294
2.5. Stosowanie art. 13 u.r.n.s. w sprawach objętych art. 30 rozporządzenia 1215/2012	295
Artykuł 14 [Wytoczenie powództwa lub przystąpienie do niego przez organizacje pozarządowe]	296
1. Uwagi ogólne	296
2. Dyrektywa odszkodowawcza a art. 14 u.r.n.s.	297
3. <i>Ratio legis</i> art. 14 u.r.n.s.	297
4. Organizacje pozarządowe objęte art. 14 u.r.n.s.	299
4.1. Typy organizacji pozarządowych	299
4.2. Definicja organizacji pozarządowych	299

4.3. Organizacje pozarządowe zrzeszające przedsiębiorców i chroniące rynek przed praktykami stanowiącymi naruszenie prawa konkurencji w rozumieniu art. 14 ust. 1 u.r.n.s.	300
4.4. Organizacje pozarządowe chroniące konsumentów w rozumieniu art. 14 ust. 2 u.r.n.s.	301
5. Uprawnienia organizacji pozarządowych na podstawie art. 14 u.r.n.s.	301
5.1. Wytoczenie powództwa lub przystąpienie do niego przez organizacje pozarządowe chroniące rynek przed praktykami stanowiącymi naruszenie prawa konkurencji	301
5.2. Wytoczenie powództwa lub przystąpienie do niego przez organizacje pozarządowe mające na celu ochronę konsumentów	303
6. Uzupełniające zastosowanie Kodeksu postępowania cywilnego	304
Artykuł 15 [Umorzenie zawieszzonego postępowania]	305
1. Uwagi wstępne	305
2. Pozasądowy sposób rozwiązania sporu w dyrektywie odszkodowawczej	305
3. <i>Ratio legis</i> art. 15 u.r.n.s.	308
4. Przesłanki art. 15 u.r.n.s.	308
4.1. Umorzenie postępowania zawieszzonego na zgodny wniosek stron	309
4.2. Brak wniosku o podjęcie postępowania w terminie dwóch lat	309
5. Forma umorzenia postępowania	311
6. Skutki umorzenia postępowania	311
7. Uzupełniające zastosowanie Kodeksu postępowania cywilnego	311
Artykuł 16 [Przekazanie sądowi informacji o postępowaniach o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji]	311
1. Uwagi ogólne	312
2. Dyrektywa odszkodowawcza a art. 16 u.r.n.s.	312
3. <i>Ratio legis</i> art. 16 u.r.n.s.	313
4. Strona jako podmiot objęty obowiązkiem z art. 16 u.r.n.s. . . .	313

5. Obowiązek przekazania informacji	314
6. Informacje objęte obowiązkiem przedstawienia ich sądowi	315
6.1. Zakres informacji	315
6.2. Informacja o toczących się postępowaniach	315
6.3. Informacja o orzeczeniach wydanych w innych postępowaniach	316
7. Uzupełniające zastosowanie Kodeksu postępowania cywilnego	317
Artykuł 17 [Nakazanie wyjawienia środka dowodowego] . .	317
1. Uwagi wprowadzające	317
2. Podmioty uprawnione do złożenia wniosku o wyjawienie środka dowodowego	320
3. Podmioty zobowiązane do wyjawienia środka dowodowego – posiadacz dokumentu	322
4. Przedmiot żądania wyjawienia środka dowodowego	322
5. Czasowe ramy i dopuszczalność złożenia wniosku o wyjawienie środka dowodowego	323
6. Wymogi konstrukcyjne wniosku	324
6.1. Uprawdopodobnienie roszczenia	324
6.2. Zobowiązanie	325
7. Wyjawienie środka dowodowego znajdującego się w aktach ochrony konkurencji	326
Artykuł 18 [Ograniczenie możliwości wyjawienia określonych oświadczeń i informacji]	326
1. Uwagi wstępne	327
2. Kontekst systemowy	330
3. Kategorie informacji i dowodów wyłączonych spod obowiązku wyjawiania	330
3.1. Oświadczenia w ramach programu łagodzenia kar	330
3.2. Propozycje ugodowe	332
3.3. Informacje sporządzane i przekazywane w toku postępowania przed organem ochrony konkurencji	333
3.3.1. Uwagi wstępne	333
3.3.2. Informacje sporządzane i przekazywane przez organ ochrony konkurencji	334
3.3.3. Informacje sporządzane przez osoby fizyczne i prawne	335
3.4. Wycofane propozycje ugodowe	337

4. Wyłączenie spod obowiązku wyjawienia dowodów	338
4.1. Wyłączenie bezwzględne	338
4.2. Wyłączenie względne	339
5. Skutki złożenia wniosku o wyjawienie dowodu obejmującego dowody wskazane w art. 18 u.r.n.s.	339
Artykuł 19 [Wniosek o wyjawienie środka dowodowego] . .	340
1. Wymogi formalne wniosku	340
2. Wymogi konstrukcyjne wniosku	340
3. Oznaczenie faktu	341
4. Środki dowodowe	342
Artykuł 20 [Rozpoznanie wniosku o wyjawienie środka dowodowego]	344
1. Rozpoznanie wniosku o wyjawienie środka dowodowego	344
2. Obowiązek wysłuchania	344
Artykuł 21 [Oddalenie wniosku o wyjawienie środka dowodowego]	346
1. Uwagi wprowadzające	347
2. Przestánka nieproporcjonalności wniosku o wyjawienie środka dowodowego	348
3. Przestánki wymienione w art. 21 ust. 2 pkt 1–4 u.r.n.s. . . .	351
3.1. Przestánka stopnia uzasadnienia wniosku już stwierdzonymi faktami i dowodami	351
3.2. Przestánki zakresu i kosztów ujawnienia dowodów oraz zapobiegania ogólnemu poszukiwaniu informacji nieistotnych dla postępowania	352
3.3. Przestánka dotycząca środków dowodowych obejmujących informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa lub inną tajemnicę podlegającą ochronie prawnej na podstawie odrębnych przepisów	353
4. Dodatkowe przestánki oceny proporcjonalności wniosku o wyjawienie środka dowodowego przekazanego organowi ochrony konkurencji lub znajdującego się w aktach sprawy prowadzonej przez ten organ	354
Artykuł 22 [Udostępnienie środka dowodowego w celu ustalenia możliwości jego wyjawienia]	357
1. Cel i znaczenie przepisu	357
2. Implementacja	358
3. Zakres stosowania	358

4. Sposób stosowania	358
5. Kompetencje sądu w zakresie oceny wniosku	360
5.1. Mechanizmy pozwalające na dokonanie oceny wniosku	360
5.1.1. Opinia organu ochrony konkurencji	361
5.1.2. Wysłuchanie pozwanego lub osoby trzeciej	362
5.2. Forma rozstrzygnięcia w przedmiocie wniosku	362
Artykuł 23 [Ograniczenie prawa wglądu do dowodu uzyskanego w wyniku wyjawienia środka dowodowego]	363
1. Wprowadzenie	363
1.1. Zakres i cel regulacji	363
1.2. Inne przepisy pozostające w związku z art. 23	364
2. Przedmiot ochrony	364
3. Podmiot uprawniony	365
4. Zakres ograniczenia prawa wglądu do dowodu	365
Artykuł 24 [Zażalenie na postanowienie w przedmiocie wniosku o wyjawienie środka dowodowego]	367
1. Cel i znaczenie	367
2. Zakres	369
3. Sposób stosowania	370
3.1. Termin i sposób wniesienia zażalenia	370
3.2. Sposób rozpoznawania zażalenia	370
3.3. Przedmiot zażalenia	370
3.4. Podmioty uprawnione do wniesienia zażalenia	371
3.5. Czas rozpoznawania zażalenia	372
Artykuł 25 [Uchylenie lub zmiana postanowienia nakazującego wyjawienie środka dowodowego]	373
1. Cel i znaczenie	373
2. Charakter	374
3. Sposób stosowania	374
3.1. Termin wniesienia wniosku	374
3.2. Okoliczności uzasadniające wniesienie wniosku	375
3.3. Podmioty uprawnione do wniesienia wniosku	375
3.4. Sąd właściwy oraz forma rozstrzygnięcia w przedmiocie wniosku	376
3.5. Zażalenie na postanowienie sądu	377
4. Zasadność regulacji	377

Artykuł 26 [Postanowienie nakazujące wyjawienie środka dowodowego jako tytuł egzekucyjny]	378
1. Cel i znaczenie	379
2. Implementacja	379
3. Sposób stosowania	380
3.1. Tytuł wykonawczy	380
3.2. Egzekucja	380
3.3. Grzywna	381
3.4. Obowiązek zapłaty określonej sumy pieniężnej na rzecz wierzyciela	382
Artykuł 27 [Uchylenie się od wyjawienia środka dowodowego lub zniszczenie środka dowodowego]	383
1. Cel i znaczenie	383
2. Sposób stosowania	384
2.1. Przesłanki zastosowania	384
2.2. Podstawa zastosowania	384
2.3. Możliwe sankcje	385
2.3.1. Uznanie faktów za ustalone	385
2.3.2. Obciążenie kosztami postępowania	386
2.3.3. Pozostałe sankcje	387
Artykuł 28 [Pominięcie dowodu uzyskanego w wyniku wyjawienia środka dowodowego]	387
1. Cel i znaczenie	388
2. Sposób stosowania	388
2.1. Rodzaje sankcji	388
2.2. Przesłanki stosowania	389
2.2.1. Złożenie wniosku o wyjawienie środka dowodowego w złej wierze	390
2.2.2. Naruszenie ograniczeń dotyczących prawa wglądu, zapoznawania się lub korzystania z dowodu	391
2.2.3. Wykorzystanie dowodu w innym celu niż na potrzeby toczącego się postępowania	392
2.3. Zastosowanie sankcji	392
Artykuł 29 [Dokumenty niemogące stanowić dowodu]	393
1. Uwagi wstępne	394
2. Kontekst systemowy	395
3. Bezwzględna niedopuszczalność dowodów	396

4. Względna (czasowa) niedopuszczalność dowodów	398
5. Prawo wykorzystywania dowodów przez strony i ich następców prawnych	401
6. Skutki złożenia wniosku o wyjawienie dowodu obejmującego dowody wskazane w art. 29 u.r.n.s.	403
Artykuł 30 [Związanie sądu decyzją Prezesa UOKiK o uznaniu praktyki za naruszającą konkurencję lub wyrokiem wydanym w wyniku odwołania od takiej decyzji]	403
1. Uwagi wstępne	404
2. Kontekst systemowy	407
3. Prawomocna decyzja lub prawomocny wyrok	408
4. Ustalenia decyzji lub wyroku	410
5. Zakres związania sądu	411
6. Skutki związania decyzją Prezesa UOKiK lub wyrokiem sądu	413
Artykuł 31 [Ustalanie wysokości szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji]	414
1. Odesłanie do wytycznych Komisji Europejskiej	414
2. Praktyczne aspekty szacowania szkody	417
3. Pomoc dla sądu ze strony organu ochrony konkurencji	419
Artykuł 32 [Stosowanie przepisów k.p.c. w zakresie nieuregulowanym]	420
1. Uwagi ogólne	420
2. Sprawy uregulowane w ustawie o roszczeniach o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji	421
2.1. Właściwość rzeczowa	421
2.2. Właściwość miejscowa	421
2.3. Legitymacja procesowa	421
2.4. Uwzględnienie nowej definicji „ugody”	422
2.5. Zawieszenie i umorzenie postępowania zawieszzonego na zgodny wniosek stron	422
2.6. Nowe domniemania prawne	423
2.7. Związanie sądu stwierdzeniem praktyki ograniczającej konkurencję	423
2.8. Rola organów ochrony konkurencji w ustalaniu wysokości odszkodowania	424

2.9. Rozciągnięcie zasad ochrony tajemnicy przedsiębiorstwa	424
2.10. Wniosek o wyjawienie środka dowodowego	425
2.11. Ocena środka dowodowego	425
2.12. Zażalenie na postanowienie w przedmiocie wyjawienia środka dowodowego i wniosek o zmianę prawomocnego postanowienia	425
2.13. Sankcje związane z niewyjawieniem dowodu	426
2.14. Zakazy dowodowe	426
2.15. Tytuł egzekucyjny	427
Rozdział 4. Zmiany w przepisach	428
Artykuł 33 [Przepisy zmieniające]	428
1. Uwagi ogólne	428
2. Uwagi szczegółowe	430
2.1. Termin przedawnienia <i>a tempore scientiae</i>	430
2.2. Przedawnienie <i>a tempore facti</i>	432
2.3. Bieg terminu przedawnienia zgodnie z art. 442 ¹ § 3 i 4 k.c.	432
Artykuł 34 [Przepisy zmieniające]	434
1. Czyn nieuczciwej konkurencji stanowiący naruszenie prawa konkurencji	435
1.1. Czyn nieuczciwej konkurencji	435
1.2. Naruszenie prawa konkurencji	436
1.3. Czyn o „podwójnej kwalifikacji” (zbieg norm prawa konkurencji i prawa zwalczania nieuczciwej konkurencji)	436
1.4. Brak regulacji zbiegu innych norm prawnych z normami prawa konkurencji	439
2. Zasady naprawienia szkody wyrządzonej czynem nieuczciwej konkurencji	440
2.1. Naprawienie szkody wyrządzonej czynem nieuczciwej konkurencji na zasadach ogólnych	440
2.2. Uzasadnienie wyłączenia ogólnych zasad naprawienia szkody wyrządzonej czynem nieuczciwej konkurencji	441
2.3. Szczególne zasady naprawienia szkody wyrządzonej czynem nieuczciwej konkurencji	442

2.4. Kumulatywna ochrona prawna w przypadku zbiegu norm prawnych	443
3. Przedawnienie roszczeń	445
3.1. Przedawnienie roszczeń w prawie zwalczania nieuczciwej konkurencji	445
3.1.1. Podstawa prawna	445
3.1.2. Termin przedawnienia i początek biegu przedawnienia	446
3.1.3. Zastosowanie przepisów Kodeksu cywilnego	447
3.1.4. Wyłączenie zastosowania przepisów Kodeksu cywilnego	449
3.2. Uzasadnienie zmiany w prawie zwalczania nieuczciwej konkurencji	449
3.3. Szczególne zasady przedawnienia czynów o „podwójnej kwalifikacji”	450
Artykuł 35 [Przepisy zmieniające]	452
1. Wyłączenie stosowania zakazu wykorzystywania informacji uzyskanych w toku postępowania przed Prezesem UOKiK	452
1.1. Nowelizacja	452
1.2. Zakres nowelizacji	453
2. Wyłączenie stosowania zakazu wykorzystania informacji i dowodów	453
2.1. Dobrowolne poddanie się karze pieniężnej	453
2.2. Zakaz wykorzystania informacji i dowodów	454
2.3. Uzasadnienie wyłączenia stosowania zakazu	457
2.4. Zakres wyłączenia stosowania zakazu	458
Rozdział 5. Przepisy przejściowe i końcowe	463
Artykuł 36 [Stosowanie nowych przepisów do roszczeń powstałych po wejściu w życie ustawy lub postępowań wszczętych po wejściu w życie ustawy]	463
Artykuł 37 [Postępowania niezakończone przed dniem wejścia w życie ustawy]	465
1. Uwagi wstępne	466
2. Dyrektywa odszkodowawcza a art. 37 u.r.n.s.	466
3. <i>Ratio legis</i> art. 37 u.r.n.s.	468
4. Zakres art. 37 u.r.n.s.	469

Artykuł 38 [Stosowanie nowych przepisów do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej deliktem] . . .	469
1. Uwagi ogólne	469
2. Uwagi szczegółowe	470
2.1. Zasada ogólna	470
2.2. Bieg terminu przedawnienia	471
2.3. Zastosowanie art. 38 u.r.n.s. do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej naruszeniem prawa konkurencji	472
Artykuł 39 [Maksymalny limit wydatków na wykonywanie zadań ustawowych przez Prezesa UOKiK]	473
1. Określenie maksymalnego limitu wydatków	474
1.1. Podstawa prawna	474
1.2. Skutek finansowy ustawy	475
1.3. Przeznaczenie wydatków	476
1.4. Limit wydatków	477
2. Zadania Prezesa UOKiK dotyczące limitu wydatków	478
2.1. Monitorowanie wykorzystania limitu wydatków	478
2.2. Wdrażanie mechanizmu korygującego	478
Artykuł 40 [Wejście w życie]	480
Bibliografia	485

Wykaz skrótów

Akty prawne

- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.)
- k.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2017 r. poz. 2204 ze zm.)
- k.p.a. – ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2017 r. poz. 1257 ze zm.)
- k.p.c. – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 155 ze zm.)
- k.r.o. – ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 682)
- dyrektywa
odszkodowawcza – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/104/UE z 26.11.2014 r. w sprawie niektórych przepisów regulujących dochodzenie roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej, objęte przepisami prawa krajowego (Dz.Urz. UE L 349, s. 1–19)
- rozporządzenie
1/2003 – rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2003 z 16.12.2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 i 82 Traktatu (Dz.Urz. WE L 1 z 2003 r., s. 1)

- rozporządzenie 773/2004 – rozporządzenie Komisji z 7.04.2004 r. odnoszące się do prowadzenia przez Komisję postępowań zgodnie z art. 81 i art. 82 Traktatu WE (Dz.Urz. UE L 123, s. 18)
- rozporządzenie 1215/2012 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z 12.12.2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. UE L 351, s. 1)
- rozporządzenie leniency – rozporządzenie Rady Ministrów z 23.12.2014 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania z wnioskiem o odstąpienie od wymierzenia kary pieniężnej lub jej obniżenie (Dz.U. z 2015 r. poz. 81)
- TFUE – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 47)
- u.d.p.p.w. – ustawa z 24.04.2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2018 r. poz. 450 ze zm.)
- u.d.r.p.g. – ustawa z 17.12.2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym (Dz.U. z 2018 r. poz. 573)
- u.f.p. – ustawa z 27.08.2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 2077 ze zm.)
- u.k.s.c. – ustawa z 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 300 ze zm.)
- u.o.k.k. – ustawa z 16.02.2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. z 2018 r. poz. 798 ze zm.)
- u.p.n.p.r. – ustawa z 23.08.2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz.U. z 2017 r. poz. 2070)
- u.r.n.s. – ustawa z 21.04.2017 r. o roszczeniach o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji (Dz.U. poz. 1132)

- u.s.d.g. – ustawa z 2.07.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2017 r. poz. 2168 ze zm.)
- u.z.n.k. – ustawa z 16.04.1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 2018 r. poz. 419 ze zm.)

Czasopisma i wydawnictwa promulgacyjne

- Dz.U. – Dziennik Ustaw
- Dz.Urz. UE C – Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, seria C
- Dz.Urz. UE L – Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, seria L
- iKAR – internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny
- EPS – Europejski Przegląd Sądowy
- M. Praw. – Monitor Prawniczy
- OSA – Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
- OSNCP – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
- OSN – Orzecznictwo Sądu Najwyższego
- PiP – Państwo i Prawo
- PiPUE – Prawo i Podatki Unii Europejskiej
- PPH – Przegląd Prawa Handlowego
- PUG – Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
- R. Pr. – Radca Prawny
- YARS – Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies
- ZNUJ – Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego

Inne skróty

- MŚP – małe lub średnie przedsiębiorstwo
- SN – Sąd Najwyższy
- TSUE – Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
- UOKiK – Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Wprowadzenie

Prywatnoprawne egzekwowanie reguł konkurencji (ang. *private antitrust enforcement*) budziło przez lata wiele wątpliwości oraz wywoływało burzliwe dyskusje. Jednak spoglądając na diskutowane zagadnienia z szerszej perspektywy, trudno jest kwestionować zasadę, zgodnie z którą podmiot wyrażający szkodę naruszeniem prawa (czynem sprzecznym z porządkiem prawnym), przy spełnieniu pozostałych przesłanek odpowiedzialności, powinien ją naprawić. Reguła ta znajduje głębokie umocowanie aksjologiczne niezależnie od tego, do jakiej dziedziny życia społeczno-gospodarczego jest stosowana¹. Nie inaczej jest w przypadku naruszenia reguł konkurencji, o czym doskonale świadczy przykład Stanów Zjednoczonych, gdzie dochodzenie roszczeń prywatnoprawnych wynikających z naruszenia tych reguł dominuje nad publicznoprawnym ich egzekwowaniem², choć i tam nie brakuje dyskusji, czy dokonany ponad sto lat temu wybór trybu egzekwowania reguł konkurencji był wyborem właściwym³.

¹ Zob. Z. Banaszczyk [w:] *Kodeks cywilny, Komentarz do artykułów 1–449¹*, t. 1, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2005, s. 1091, a także W. Czachórski, A. Brzozowski, M. Safjan, E. Skowrońska-Bocian, *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Warszawa 2009, s. 210–211; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2010, s. 190–191.

² Zob. C.A. Jones, *Private enforcement of antitrust law in the EU, UK and USA*, Oxford 1999, s. 7–8 oraz s. 79–80.

³ Por. poglądy tzw. Szkoły Chicagowskiej m.in. w C.A. Jones, *Private enforcement...*, s. 80–81 oraz M.S. Jacobs, *An Essay on the Normative Foundations of Antitrust Economics*, “North Carolina Law Review” 1995/74, s. 219.

Państwa europejskie nie mogą się pochwalić tak długą historią prywatnoprawnego egzekwowania reguł konkurencji, o ich intensywności nie wspominając. Nie można jednak nie zauważyć, że już od dość dawna cywilnoprawne konsekwencje naruszenia prawa konkurencji były przedmiotem dyskusji europejskich teoretyków i praktyków prawa. Stopniowo pojawiały się także kolejne orzeczenia potwierdzające możliwość dochodzenia naprawienia szkody wyrządzonej naruszeniem prawa konkurencji. Zatem prywatnoprawne dochodzenie roszczeń wynikających z naruszenia reguł konkurencji zaczęło sobie stopniowo torować drogę, choć następowało to w sposób nierównomierny w poszczególnych państwach Unii Europejskiej. Niektóre z nich, jak Wielka Brytania, Holandia czy Niemcy, mogły pochwalić się pewnym dorobkiem w zakresie prywatnoprawnego egzekwowania reguł konkurencji, podczas gdy w pozostałych państwach zarówno Europy Zachodniej, jak i Środkowo-Wschodniej zjawisko to praktycznie nie występowało⁴. Niezależnie jednak od wymienionych różnic, skalę prywatnoprawnego egzekwowania reguł konkurencji w państwach członkowskich Unii Europejskiej należało uznać za znikomą i nieporównywalną do obserwowanej w USA.

Czynnikiem, który bez wątpienia w istotny sposób sprawił, że *private antitrust enforcement* pojawiał się coraz częściej w agendach wielu spotkań, dyskusji i konferencji z udziałem zarówno teoretyków, jak i praktyków prawa, były działania instytucji Unii Europejskiej, a w szczególności Komisji Europejskiej. Komisja opublikowała cały szereg dokumentów, opracowań i raportów, w których podkreślano, iż prywatnoprawne egzekwowanie reguł konkurencji stanowi drugi istotny filar egzekwowania reguł konkurencji w Unii Europejskiej⁵. Zwieńczeniem tych prac było przyjęcie dyrektywy odszkodowawczej, która już w motywie 3 wskazuje, że aby osiągnąć pełną skuteczność art. 101 i 102 TFUE, a szczególnie praktyczny skutek zakazów w nich

⁴ Por. zwłaszcza opracowania dostępne na stronie Dyrekcji Generalnej ds. Konkurencji Komisji Europejskiej wskazujące na status prywatnoprawnej drogi egzekwowania reguł konkurencji w poszczególnych krajach Unii Europejskiej; http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/directive_en.html (dostęp: 23.03.2018 r.).

⁵ Tamże.

przewidzianych, konieczne jest, aby każdy – jednostki, w tym konsumenci i przedsiębiorstwa, jak również organy publiczne – mógł dochodzić przed sądem krajowym odszkodowania z tytułu wyrządzonej mu szkody wynikającej z naruszenia tych postanowień. W ślad za tym, a także pozostałymi jej motywami, dyrektywa odszkodowawcza przewiduje szereg instrumentów zarówno w zakresie prawa materialnego, jak i procedury, które służyć mają spopularyzowaniu i ułatwieniu dochodzenia roszczeń prywatnoprawnych wynikających z naruszenia reguł konkurencji. Nie czas już i miejsce na powracanie do dyskusji nad zasadnością rozwiązań przyjętych w dyrektywie odszkodowawczej, które niejednokrotnie poddawane były krytyce. Istotne jest, że dyrektywa nakładała na państwa członkowskie obowiązek transpozycji jej postanowień do poszczególnych systemów prawnych najpóźniej do 27.12.2017 r. W konsekwencji także w Polsce konieczne było podjęcie inicjatywy, której rezultatem miała być wymieniona wyżej transpozycja.

Prace nad transpozycją postanowień dyrektywy odszkodowawczej do prawa polskiego zapoczątkowała Komisja Kodyfikacyjna Prawa Cywilnego. Po jej likwidacji były one kontynuowane w Departamencie Legislacyjnym Wydziału Europejskiego Prawa Cywilnego Ministerstwa Sprawiedliwości. Spośród rozważanych możliwości – wprowadzenia przepisów do różnych aktów prawnych, w tym do Kodeksu cywilnego oraz ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów albo przyjęcia odrębnego aktu prawnego – ostatecznie przeważyły głosy przemawiające za tym ostatnim rozwiązaniem. Kolejno opracowane zostały projekty założeń, a następnie rządowy projekt ustawy o roszczeniach o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji, nad którym przeprowadzone zostały konsultacje społeczne⁶ i który 28.02.2017 r. został skierowany do Sejmu. Sejm uchwalił ustawę o roszczeniach o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji 27.04.2017 r.⁷ Ustawa weszła w życie 27.06.2017 r., a zatem

⁶ Zob. projekt ustawy oraz przebieg procesu legislacyjnego w parlamencie: <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/PrzebiegProc.xsp?id=F5DF2B4772D89954C12580DF00268206>.

⁷ Dz.U. poz. 1132.

kilka miesięcy po terminie zakreślonym na transpozycję postanowień dyrektywy odszkodowawczej. Biorąc pod uwagę stan zaawansowania procesów implementacji przebiegających w innych państwach członkowskich UE w dniu wejścia w życie polskiej ustawy, stwierdzić należy, że nie było to opóźnienie znaczące⁸.

Komentowana ustawa dzieli się na kilka części, które nie odbiegają w istotny sposób od założeń przyjętych w dyrektywie odszkodowawczej. Pierwsza określa zakres zastosowania ustawy oraz zawiera słowniczek ustawowy, na który składają się definicje legalne najważniejszych pojęć użytych w ustawie (rozdział 1). Uprzedzając nieco komentarz do tej części ustawy, warto wskazać, że ustawodawca polski zdecydował się na rozszerzenie zakresu zastosowania ustawy w stosunku do postanowień dyrektywy odszkodowawczej, przyjmując, że ustawa znajdzie zastosowanie do roszczeń o naprawienie zarówno szkody wyrządzonej naruszeniem unijnego prawa konkurencji, jak i szkody wyrządzonej naruszeniem krajowego prawa konkurencji. Nie jest to jedyne miejsce w ustawie, w którym polski ustawodawca zdecydował się na wykroczenie poza ramy dyrektywy odszkodowawczej (zob. m.in. komentarz do art. 33 u.r.n.s.). Kolejna część ustawy (rozdział 2) zawiera przepisy stanowiące materialnoprawną podstawę roszczeń objętych zakresem jej zastosowania, w szczególności w odniesieniu do podstawowej zasady odpowiedzialności (art. 3 u.r.n.s.), a następnie przepisy obejmujące domniemania (art. 4 i 7 u.r.n.s.), solidarną odpowiedzialność (art. 5 i 6 u.r.n.s.), sposoby ustalenia wysokości szkody (art. 8 u.r.n.s.) oraz przedawnienie (art. 9 u.r.n.s.). Z oczywistych względów przepisy znajdujące się w komentowanej ustawie stanowią tylko część materialnoprawnej podstawy dochodzenia roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej naruszeniem prawa konkurencji. W pozostałym zakresie znajdują zastosowanie przepisy Kodeksu cywilnego, do których odsyła art. 10 u.r.n.s. Najobszerniejszą część ustawy (rozdział 3) stanowią przepisy obejmujące procedurę, a w szczególności postanowienia do-

⁸ Warto zauważyć, iż Portugalia na dzień opracowywania niniejszego tekstu nie implementowała postanowień dyrektywy odszkodowawczej. Zob. tabelę pokazującą stopień zaawansowania prac nad transpozycją dyrektywy dostępną na: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/directive_en.html (stan na 23.03.2018 r.).

tyczące właściwości sądu (art. 11–13 u.r.n.s.), zdolności sądowej (art. 14 u.r.n.s.), pozasądowego sposobu rozstrzygania sporów (art. 15 u.r.n.s.) oraz obszerna grupa przepisów dotyczących ułatwień w dostępie do materiału dowodowego, w tym znajdującego się w aktach organu ochrony konkurencji (art. 16–29 u.r.n.s.). Ta ostatnia grupa przepisów wzbudziła najwięcej kontrowersji zarówno w trakcie prac nad ustawą, jak i wcześniej podczas prac nad dyrektywą odszkodowawczą, a ich stosowanie z pewnością będzie stanowiło nie lada wyzwanie dla sądów (zob. komentarz do wymienionych wyżej przepisów). Tę część ustawy zamykają przepisy odnoszące się do mocy wiążącej decyzji organu antymonopolowego (art. 30 u.r.n.s.), wytycznych dotyczących ustalania wysokości szkody (art. 31 u.r.n.s.) oraz odpowiedniego stosowania przepisów Kodeksu postępowania cywilnego (art. 32 u.r.n.s.). Istotną, choć znacznie mniej obszerną część ustawy stanowią zmiany w przepisach obowiązujących (rozdział 4), w tym wykraczająca poza ramy dyrektywy odszkodowawczej zmiana wprowadzona do art. 442¹ § 1 k.c. Dotyczy ona sposobu liczenia biegu terminu przedawnienia roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym (art. 33 u.r.n.s.). Ustawę zamykają przepisy przejściowe i końcowe.

Implementacja dyrektywy odszkodowawczej pomimo znikomej praktyki dochodzenia roszczeń wynikających z naruszenia reguł konkurencji wzbudziła wiele dyskusji w doktrynie i praktyce⁹. Z pewnością niektóre z przyjętych w komentowanej ustawie rozwiązań są dalekie od doskonałości, na co zwracają uwagę autorzy w poszczególnych częściach niniejszego komentarza, proponując stosowne rozwiązania tam, gdzie to było możliwe. Wiele przyjętych w niej rozwiązań może budzić spore wątpliwości w praktyce stosowania tych przepisów, której to praktyki na rok po wejściu w życie przepisów ustawy ciągle zasadniczo brak. Czy brak praktyki może świadczyć o tym, że rozwiązania przyjęte w ustawie nie służą w istocie rozwojowi prywatnoprawnego egzekwowania reguł konkurencji? Wydaje się, że jest jeszcze zbyt wcześnie,

⁹ Zob. m.in. opracowania zawarte w A. Piszcz, D. Wolski (red.), *Dochodzenie przed sądem polskim roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia reguł konkurencji*, Warszawa 2016 oraz stosowne fragmenty T. Skoczny (red.), *Prawo konkurencji. 25 lat*, Warszawa 2016.

by poddać ustawę tak krytycznej ocenie, choć jak wskazano powyżej, niektóre przyjęte w niej rozwiązania mogą budzić istotne wątpliwości, na które zwracają uwagę autorzy komentarza. Ostatecznie jednak ciężar praktycznego zastosowania przepisów ustawy będzie spoczywał na sądach.

Redaktorzy komentarza liczą na dyskusję nad omówionymi w nim rozwiązaniami. Z pewnością jednak najistotniejszym czynnikiem, który przyczyniłby się do rozwoju tej dyskusji, byłaby praktyka, której ciągle zasadniczo brak. Dlatego też pytanie o skuteczność przyjętych w ustawie rozwiązań w kontekście celów postawionych w dyrektywie odszkodowawczej pozostaje otwarte.

USTAWA

z dnia 21 kwietnia 2017 r.

o roszczeniach o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji

(Dz.U. z 2017 r. poz. 1132)

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Art. 1. [Przedmiot ustawy]

Ustawa określa zasady odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez naruszenie prawa konkurencji oraz zasady dochodzenia roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji w postępowaniu cywilnym.

1. Naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji w prawie UE

1.1. Stan przed projektem dyrektywy odszkodowawczej

W orzecznictwie wspólnotowym już w latach 70. XX w. zaprezentowane zostało stanowisko, zgodnie z którym wspólne reguły konkurencji dotyczące zakazu porozumień i zakazu nadużywania pozycji dominującej (obecnie art. 101 i 102 TFUE) są bezpośrednio skuteczne w państwach członkowskich, wobec czego mogą być powoływane przez jednostki w postępowaniach przed sądami krajowymi¹⁰. Ułatwieniu prowadzenia takich postępowań miało służyć obwieszczenie Komisji w sprawie współpracy między sądami krajowymi a Komisją w zakresie

¹⁰ Por. np. wyrok ETS z 30.01.1974 r., 127/73, *Belgische Radio en Televisie v. SV SABAM i NV Fonior*, EU:C:1974:6. Zob. też wyrok ETS z 28.02.1991 r., C-234/89, *Stergios Delimitis v. Henninger Bräu AG*, EU:C:1991:91.

stosowania Artykułów 85 i 86 TEWG opublikowane w 1993 r. (Dz.Urz. WE C 39, s. 6), w którym to obwieszczeniu Komisja wyraziła pogląd, że w związku ze szkodą wyrządzoną naruszeniem tych reguł powinno być przyznane odszkodowanie, jeżeli taki środek dostępny jest w postępowaniach dotyczących podobnych rozwiązań krajowych¹¹.

Jednak dopiero na początku tego wieku, za sprawą wyroku ETS w sprawie Courage przeciwko Crehan¹², na forum wspólnotowym została zintensyfikowana dyskusja na temat naprawienia szkody wyrządzonej naruszeniem wspólnotowego prawa konkurencji. Zbiegło się to w czasie z istotną reformą decentralizacyjną wspólnotowego prawa konkurencji, której wyrazem było rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2003 z 16.12.2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 i 82 Traktatu (Dz.Urz. WE L 1, s. 1). Wprowadzono nim pewne rozwiązania istotne dla omawianych tu zagadnień. Po pierwsze, art. 6 rozporządzenia 1/2003 potwierdził, że sądy krajowe mają uprawnienia do stosowania art. 81 i 82 TWE (obecnie art. 101 i 102 TFUE). Po drugie, przepisy art. 15 i 16 rozporządzenia 1/2003 określiły zasady współpracy między Komisją a sądami krajowymi oraz zasady jednolitego stosowania wspólnotowego prawa konkurencji. Rozwiązania rozporządzenia 1/2003 zostały uszczegółowione w zawiadomieniu Komisji w sprawie współpracy między Komisją i sądami państw członkowskich UE odnośnie do stosowania art. 81 i 82 Traktatu WE, opublikowanym w 2004 r. (Dz.Urz. UE C 101, s. 54)¹³.

Kompensacja szkód wyrządzonych naruszeniem wspólnych reguł konkurencji stała się przedmiotem zainteresowania Komisji UE ze względu na to, że ani Komisja, ani unijne sądy nie mają kompetencji do orzekania o naprawieniu takich szkód, wskutek czego o roszczeniach

¹¹ Pkt 11 obwieszczenia (ang. *compensation should be awarded for the damage suffered as a result of infringements, where such remedies are available in proceedings relating to similar national law*).

¹² Wyrok ETS z 20.09.2001 r., C-453/99, Courage Ltd v. Bernard Crehan oraz Bernard Crehan v. Courage Ltd i in., EU:C:2001:465. Zob. też wyrok ETS z 13.07.2006 r., C-295–298/04, Manfredi i in., EU:C:2006:461; wyrok TS z 14.06.2011 r., C-360/09, Pfeiderer, EU:C:2011:389; wyrok TS z 6.11.2012 r., C-199/11, Otis, EU:C:2012:684.

¹³ W języku polskim zob. addendum (Dz.Urz. UE C 127, s. 13).

odszkodowawczych rozstrzygają sądy krajowe. Sporządzona przez Komisję Zielona Księga z 19.12.2005 r.¹⁴ była poprzedzona zleconym przez Komisję tzw. raportem Ashursta z 2004 r., który zaprezentował obraz stosowania w Europie sankcji odszkodowawczych w związku z naruszeniem prawa konkurencji. Raport donosił o zaledwie około 60 sprawach o odszkodowania, w tym 12 dotyczących naruszeń wspólnotowego prawa konkurencji, 32 dotyczących naruszeń prawa krajowego oraz sześciu dotyczących obu przypadków naruszeń, spośród których tylko w 28 sprawach do dnia sporządzenia raportu zasądzone odszkodowania¹⁵. Biorąc pod uwagę, że badanych było 25 ówczesnych państw członkowskich UE, nie były to liczby imponujące. Polska, wykazując znikomy stopień dochodzenia roszczeń przed sądami w związku z naruszeniem prawa konkurencji¹⁶, nie należała do wyjątków w Europie. W Polsce w sferze ochrony konkurencji zauważalna była w zasadzie wyłączność trybu publicznoprawnego, u którego podstaw leży interes publiczny. Natomiast stosowanie sankcji odszkodowawczych wobec podmiotów naruszających prawo konkurencji, nie podlegając żadnej szczególnej regulacji prawnej, pozostawało raczej hipotetyczną możliwością dopuszczalną na zasadach ogólnych.

Po ponad dwóch latach od publikacji Zielonej Księgi, rozpoczynającej dyskusję o roszczeniach odszkodowawczych, skonkretyzowane propozycje działań zawarto w Białej Księdze z 2.04.2008 r.¹⁷

¹⁴ Zielona Księga – Roszczenia o odszkodowanie za stosowanie praktyk ograniczających konkurencję i nadużywanie pozycji dominującej, KOM(2005) 672, wersja ostateczna.

¹⁵ D. Waelbroeck, D. Slater, G. Even-Shoshan, *Study on the conditions of claims for damages in case of infringement of EC competition rules. Comparative report*, Bruksela 2004, s. 1.

¹⁶ W 2008 r. A. Jurkowska pisała, że w Polsce jest (dotychczas) jedynie kilka spraw, w których prywatnoprawne wdrażanie prawa antymonopolowego przybiera formę powództwa o odszkodowanie; A. Jurkowska, *Antitrust Private Enforcement – Case of Poland*, YARS 2008/1(1), s. 74. Zob. też A. Piszcz, *Practical Private Enforcement: Perspectives from Poland* [w:] *Harmonising EU Competition Litigation: The New Directive and Beyond. Swedish Studies in European Law Volume 8*, red. M. Bergström, M. Iacovides, M. Strand, Oxford and Portland, Oregon 2016, s. 205–208.

¹⁷ Biała Księga w sprawie roszczeń o naprawienie szkody wynikłej z naruszenia wspólnotowego prawa ochrony konkurencji, KOM(2008) 165 wersja ostateczna. Z ko-

Komentarz stanowi pogłębioną analizę przepisów ustawy z 21.04.2017 r. o roszczeniach o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji. Ten długo oczekiwany akt prawny, będący implementacją dyrektywy unijnej (tzw. dyrektywy odszkodowawczej), wprowadza wiele rozwiązań, które mają ułatwiać podmiotom poszkodowanym przez naruszenie prawa konkurencji dochodzenie praw na drodze sądowej. Komentarz został napisany w taki sposób, by był przydatny zarówno praktykom, w tym sędziom, pracownikom Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, radcom prawnym oraz adwokatom, jak i aplikantom, a także teoretykom prawa.

Autorzy omawiają nie tylko ustawę, lecz także w niezbędnym zakresie implementowaną przez nią dyrektywę odszkodowawczą, co jest niewątpliwie dodatkową, istotną zaletą tej publikacji.

„Recenzowany komentarz odnosi się tak szeroko i głęboko do implementowanej dyrektywy odszkodowawczej, że także z punktu widzenia jej rozumienia ma wysoką, samoistną wartość. Autorzy nie tylko bowiem odnoszą się do przepisów dyrektywy, lecz także je objaśniają i komentują, wyraźnie wskazując ich znaczenie dla interpretacji komentowanej ustawy. Dopiero na tym tle dokonują interpretacji i wyjaśnienia przepisów przyjętych przez polskiego ustawodawcę. Bardzo wyraźnie wskazują przy tym te regulacje polskie, które odbiegają od rozwiązań stanowiących ich pierwowzór. Autorzy często sięgają do dorobku doktryny i orzecznictwa z wielu krajów zachodnich, zarówno USA, jak i np. Niemiec i Wielkiej Brytanii. Pozwoli to czytelnikowi lepiej zrozumieć harmonizowane instytucje prawne. Czytelnik może zatem korzystać nie tylko z dorobku polskiej literatury, w tym głównie z zakresu materialnego prawa cywilnego i prawa postępowania cywilnego, lecz także prawa i postępowania antymonopolowego. Jest to niezwykle ważne, albowiem jeszcze przez wiele lat zapewne będzie tak, że sprawy z zakresu roszczeń o naprawienie szkód wyrządzonych przez naruszenie prawa konkurencji nie będą bardzo częste, a zatem każda nowa taka sprawa będzie rodziła nowe problemy interpretacyjne”.

Prof. dr hab. Tadeusz Skoczny



9788381247399 W01P01

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

ISBN 978-83-8124-739-9



9 788381 247399